

MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING MUSIQIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH

Abdullaev Rustam Ubaydullaevich

Qoaraqalpog'iston Respublikasi pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi

Annotatsiya: *Maqolada boshlang'ich sinf musiqa madaniyati darslarida musiqiy faoliyat turlari asosida o'quvchilarning musiqiy qobiliyatini shakllantirishning nazariy asoslari yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *musiqa madaniyati, musiqiy qobilyat, ko'nikma, musiqiy faoliyat turlari.*

Abstract: *This article describes the theoretical basis for the formation of students' musical abilities in the lessons of music culture in primary school on the basis of types of musical activities. It also provides detailed information on the types of musical activities.*

Keywords: *music culture, elementary education, musical ability, skill, types of musical activity.*

Hozirgi kunda mamlakatimizda olib borilayotgan tub ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar musiqa ta'limini tizimida ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Shaxsni har tomonlama komil inson qilib tarbiyalash muammosini hal qilish bugungi kun davr talabidir. Ayni vaqtda yoshlarni milliy musiqiy merosimizga hurmat, vatanga muxabbat ruxida tarbiyalash o'qituvchi tarbiyachilar olidida turgan, kichiktirib bo'lmaydigan vazifalardir. Musiqa ta'limida ijodiy faoliyat turlari va ularni o'rgatish uslublari mavzusidagi bitiruv malakaviy ishimizda quyidagi xulosalarga keldik.

Musiqa ta'limini shartli ravishda ikki bosqichga bo'lish mumkin. Birinchisi, tayyorlov bosqichi. Bundan ko'zlanadigan asosiy maqsad - o'quvchining musiqa uquvini o'stirishdir. Shu vaqt mobaynida o'quvchi musiqa tovushlarining baland-pastligi va cho'zimi kabi o'ziga xos xususiyatlarni ajrata bilishga o'rganishlari va nota yozuvini o'rganishga tayyorlanishlari kerak. Ikkinchi bosqichda nota savodi, ya'ni bevosita musiqa tovushlarining grafik usulda ifodalanishi - nota yozuvini o'rganishga kirishiladi. Musiqa mashg'ulotlari jarayonida bola hayotiy voqelikni musiqiy obrazlar orqali idrok etib boradi.

O'quvchi yoshiga mos musiqa asarlari kichkintoylarda unutilmas taassurot qoldiradi, ularning ruhiy dunyosini boyitadi. Bog'cha sharoitidagi musiqaviy tarbiya badiiy adabiyot va tasviriy san'at bilan uzviy bog'langan holda amalga oshiriladi. Ashula aytish usuli, janrdagi musiqa asarlari, xususan, syujetli cholg'u pyesalarini tinglash, musiqaviy o'yinlar bilan shug'ullanish va raqsga tushish jarayonida musiqa mashg'ulotlari ko'pincha badiiy so'z bilan belgilanadi. Bola badiiy obrazlarni yorqin tasavvur etishi va chuqur idrok qila olishi uchun tasviriy san'at asarlaridan unumli foydalaniladi.

Turli metodlardan foydalanib o'tkaziladigan har bir musiqa mashg'ulotlari kichkintoylarda badiiy estetik zavq uyg'otadi, ularning his-tuyg'ularini rivojlantiradi, ijodiy fikri va nutqini o'stiradi. Bundan tashqari, musiqaviy o'yin va postanovkalar, raqslar o'quvchida ritm tuyg'usi, chaqqonlik va harakatchanlik malakalarini rivojlantiradi hamda qomatning to'g'ri o'sishiga yordam beradi. Musiqa uquv qobiliyati asosan quyidagi musiqa uquv turlaridan iborat bo'ladi: musiqaviy uquvi, musiqaviy tovushlarning baland-pastligini his etish qobiliyati, tembr uquvi (musiqa tovushlarining birbiridan farq qiladigan, o'ziga xos jihatlarini ajrata bilish qobiliyati), ritm tuyg'usi va musiqa xotirasi.

Musiqa tarbiyasining asosiy maqsad va vazifalarini quyidagicha belgilash mumkin:

* O'quvchining musiqaga qiziqishini oshirish va uni sevishga o'rgatish. * Musiqa asarlari bilan tanishtirish jarayonida O'quvchida emotsional histuyg'ularini hosil etish yo'li bilan ularning musiqa haqidagi tasavvurlarini boyitib borish.

* O'quvchini oddiy musiqa tushunchalari bilan tanishtirish, musiqa tinglash, ashula aytish, musiqa bilan harakat qilish, raqsga tushish va O'quvchining oddiy musiqa asboblari kuy chalish ko'nikmalarini shakllantirish va ijodiy qobiliyatini o'stirib borish.

* O'quvchi ovozi asrab tarbiyalash, ashula aytishning dastlabki ko'nikmalarini hosil etish, qo'shiqlarni sodda, ravon, erkin, tabiiy va ifodali kuylashga o'rgatish.

* Musiqa asarlaridan ta'sirlanish, shu asosda O'quvchida musiqaviy did va badiiy muhokama yuritish malakalarini rivojlantirish.

* Turli musiqa mashg'ulotlari jarayonida improvizatsiya qilish musiqadagi badiiy obrazni o'yin va xor ovozlari vositasida ifoda etish, ma'lum musiqaviy mavzuga yangi o'yin o'ylab topish.

* Musiqaviy tarbiya mashg'ulotlarini bog'cha hayoti bilan bog'lash, bog'chada o'tkaziladigan turli mashg'ulotlarda va marosimlarda o'rganilgan kuy va qo'shiqlardan keng foydalanish, turli ertaliklar, konsertlar uyishtirish vositasida musiqa kundalik hayotimizning ajralmas yo'ldoshi ekanligi haqida o'quvchida tushuncha hosil qilish. Turli guruhlarda musiqa tinglash faoliyati Musiqani tinglay bilish va undan estetik zavqlana olish ham katta san'at hisoblanadi.

Kishida musiqa tinglash madaniyati yoshligidan rivojlana boshlaydi. Bog'chada amalga oshiriladigan musiqa tinglash esa uning poydevoridir. Zotan bola musiqa mashg'ulotlarining barcha elementlari jarayonida ham musiqa tinglab, uni idrok etadi.

ADABIYOTLAR:

1. Karimova D. Musiqiy pedagogik mahorat asoslari. - T.: Iqtisod-moliya, 2008.
2. SHaripova G.. Musiqa va uni o'qitish metodikasi (metodik qo'llanma). Toshkent
3. Akbarov I. Musiqa lug'ati. Toshkent – 1997.